

LITERATURA

- Dierewja i kustarniki SSSR, 1955. Moskwa.
 Dippel L., 1893. Handbuch der Laubholzkunde. Berlin.
 Drzewoznawstwo, 1955. Warszawa.
 Krüssman G., 1951. Die Laubgehölze. Berlin.
 Peattie D., 1955. A natural history of trees. Boston.
 Rehder A., 1951. Manual of cultivated trees and shrubs. New-York.
 Schneider C. K., 1906. Handbuch der Laubholzkunde. Jena.
 Seneta W., Ambrowiec amerykański *Liquidambar styraciflua* L. w Warszawie i Skierniewicach. XII Roczn. Dendrol. Warszawa.

MIECZYSLAW TOKARSKI

**AKLIMATYZACJA «CZYSTKA WAWRZYNOLISTNEGO» (*CISTUS LAURIFOLIUS* L.)
 W OGRODZIE BOTANICZNYM UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO**

Ze znanych około 20 gatunków rodzaju czystek* (*Cistus*), występujących wyłącznie w strefie śródziemnomorskiej — niemal wszystkie odznaczają się dużą wrażliwością na niską temperaturę i w czasie nawet niezbyt ostrych zim całkowicie u nas wymarzają. Jedyne czystka wawrzynolistnego (*Cistus laurifolius* L.) udało się w warunkach klimatycznych Wrocławia utrzymać w gruncie przez szereg lat bez okrywania. Nasiona, sprowadzone z ogrodów botanicznych Europy południowej, wysiano na wiosnę r. 1955. Jednoroczne siewki, około 15 cm wysokości, musiały przetrwać ostrą zimą 1955—1956 r., podczas której minimalna temperatura we Wrocławiu wynosiła -28°C . Pomimo to pierwsza próba zimowania siewek pod 10 cm warstwą śniegu udała się dobrze.

W następnych latach w czasie dość łagodnych zim, roczne, około 20 cm długości przyrosty — nie przemarzały. Po sześciu latach krzewy czystka osiągnęły 1,10 do 1,40 m wysokości i 0,80 do 1,10 m średnicy. W tym czasie na okazach, pozostawionych na zimę tytułem próby bez okrycia, uszkodzeniom mrozowym ulegały jedynie niektóre liście, przede wszystkim wystawione na intensywniejszą insolację. Liście okryte gałązkami drzew iglastych nie ucierpiały.

Czystek wawrzynolistny zaczyna zazwyczaj kwitnąć już po dwóch lub trzech latach od momentu wykiełkowania. We Wrocławiu zakwitł w trzecim roku, wydając kilka baldaszkowatych kwiatostanów z 5 do 7 białymi, dużymi (3—4 cm średnicy) kwiatami w każdym.

Kwiatostany wyrastają u nasady pachwin liściowych jednorocznych pędów i na tle bardzo ciemnej zieleni liści wyglądają kontrastowo i efektownie. Poszczególne kwiaty są krótkotrwałe i kwitną zaledwie 2—3 dni, ale przez szereg tygodni

* Nazwa czystek jest nazwą proponowaną, nie ustaloną.

od końca czerwca do początku sierpnia rozwijają się coraz to nowe. W naszych warunkach czystek zawiązuje nasiona, nie wszystkie jednak posiadają zdolność kiełkowania. Owocem są 5-komorowe torebki, z dużą ilością drobnych (1 mm średnicy) nasion. Mimo niesprzyjających warunków atmosferycznych w lecie 1960 r. prawie 50% nasion było normalnie wykształconych. W temperaturze 20°C nasiona zaczęły kiełkować już po jednym dniu, po 10 dniach wykiełkowało 55%.

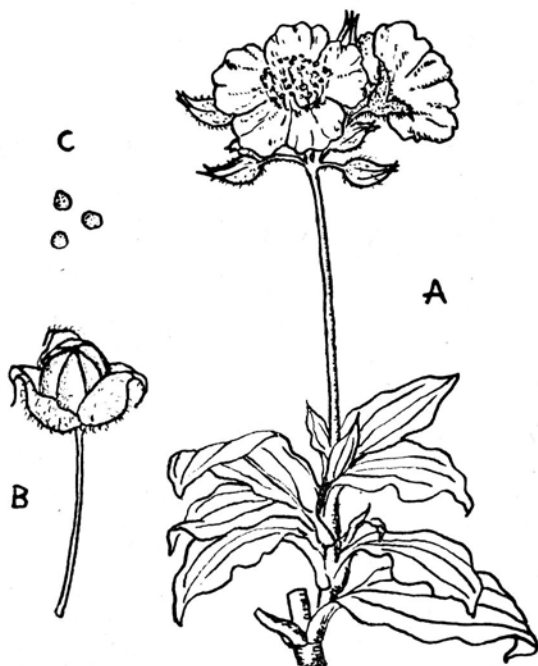
Fot. 1. *Cistus laurifolius* L. we Wrocławskim Ogrodzie Botanicznym. Fot. S. Niemiec

Poza rozmnażaniem generatywnym czystki można rozmnażać wegetatywnie przez sadzonkowanie latem pędów zielnych w inspektach, podobnie jak inne zimozielone krzewy.

Rodzaj czystek (*Cistus*) należy do rodziny *Cistaceae*, z której znanych jest 7 gatunków krajowych posłonków (*Helianthemum*) oraz kilka gatunków i odmian ozdobnych obcego pochodzenia, uprawianych w ogrodnictwie.

Czystek wawrzynolistny pochodzi z południowej Francji, Hiszpanii i Marokka. W dzikim stanie rośnie na suchych, kamienistych stanowiskach, wystawionych

na silną operację słoneczną, osiągając 2 m wysokości. Wchodzi w skład zbiorowiska zimozielonych i kolczastych krzewów macchii śródziemnomorskiej wraz z takimi gatunkami jak np. *Ilex aquifolium*, *Ulex europaeus*, *Cytisus* sp., tworząc tam nawet odrębną fację zwaną «Cistusmacchie» z gatunkami: *Quercus*, *Ilex*, *Erica arborea*, *Arbutus unedo*, *Spartium junceum*, *Olea europaea*, *Pistacia lentiscus*. Zbiorowiskom czystka towarzyszą często drobne, kseromorfoiczne rośliny, np. *Rosmarinus officinalis*, *Lavandula stoechas*, *Genista candidans*.

Ryc. 1. *Cistus laurifolius* L.: A — kwiatostan (1/2 nat. wielkości), B — owoc, C — nasiona (2× powiększone)

W Ogrodzie Botanicznym we Wrocławiu dwa egzemplarze czystka, wysadzone w grupie ekologicznej suchorostów, na suchym, piaszczystym stanowisku rosną silniej niż krzewy posadzone w części systematycznej na stanowisku wilgotniejszym i nie wystawionym na pełne słońce. Roślina ta wymaga gleby bogatej w wapno.

Czystek wawrzynolistny jako krzew dekoracyjny, zarówno w okresie kwitnienia, jak i w pozostałych sezonach, powinien wzbogacić naszą skromną listę zimozielonych krzewów i powinien być bardziej rozpowszechniony w cieplejszych regionach naszego kraju.

LITERATURA

- Hegi G., 1928. *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*. B. 5, T. 1, 554—558.
 Boxberger L., 1933. Über die waldbildenden Holzpflanzen des marokkanischen Rif-Gebietes. *Mitteilungen der Dtsch. Dendrologischen Gesellschaft*, 181—183.
 Parey's Blumengärtnerei, 1933. T. 1 A.
 Macko S., 1960. *Flora Etny. Wszechświat* 2.

HANNA FORMANOWICZOWA, JAN KOZŁOWSKI
Instytut Przemysłu Zielarskiego w Poznaniu

**OBSERWACJE KIEŁKOWANIA NASION ROŚLIN LECZNICZYCH
 PO DZIESIĘCIU LATACH PRZECHOWYWANIA**

Wiadomości o kiełkowaniu nasion roślin leczniczych są bardzo skromne, a doniesienia na ten temat ukazują się tylko sporadycznie. Z tych względów zdecydowaliśmy się podjąć próby chociaż częściowego opracowania tego zagadnienia, opierając się na materiale nasiennym, pochodzącym z roślin leczniczych uprawianych w ogrodzie Instytutu w Plewiskach koło Poznania. W celu uzyskania dokładnych wyników należało przeprowadzić systematyczne, kilkuletnie badania i obserwacje. Prace te, rozpoczęte w latach 1955—56, są w toku.

Na razie chcemy przedstawić dane odnoszące się do kiełkowania i żywotności nasion przechowywanych przez dziesięć lat po zbiorze. Nasiona te zebrano w latach 1949 i 1950 i po oczyszczeniu umieszczono w zamkniętych, szklanych słojach, w temperaturze pokojowej.

Próby kiełkowania nasion przeprowadzono w warunkach laboratoryjnych, na bibule filtracyjnej w temperaturze zmiennej. Optymalne warunki kiełkowania ustalone zostały we wcześniejszych obserwacjach, dotyczących podanych tu gatunków. Otrzymane wyniki zestawiono w tabeli 1. Dla porównania w wynikach zamieszczono także siłę i energię kiełkowania, jaką wykazują nasiona poszczególnych gatunków zaraz po zbiorze. Dane te pochodzą z obserwacji przeprowadzonych w latach 1955—1960.

Wśród dwudziestu gatunków roślin, których nasiona badano, znalazły się trzy gatunki roczne, osiem dwuletnich i dziewięć trwałych. Pięć z nich jest u nas w uprawach (kminek, lawenda, anyż, kozieradka i babka płesznik), pozostałe zaś są to rośliny lecznicze występujące w stanie dzikim. Badane gatunki reprezentują dwanaście rodzin botanicznych. Jak widać z powyższego zestawienia dobór gatunków jest dość przypadkowy. Wydaje się jednak, że żywotność nasion jest w dużej mierze cechą gatunkową i w związku z tym wszystkie dane odnoszące się do tego zagadnienia są interesujące i zasługują na uwagę.

Jak widzimy z tabeli, z dwudziestu badanych gatunków po dziesięciu latach przechowywania dziesięć utraciło całkowicie zdolność kiełkowania. Nasiona trzech